

Puntdevista17. Ara va d'exàmens, perdó, d'activitats d'avaluació (II) (6/6/2017)

El passat puntdevista sobre l'avaluació anava especialment dirigit als docents, però hi ha la perspectiva de l'alumne, que no és menys transcendent, i més si pensem en tot el conjunt dels nivells educatius. Anem a pams.

La lògica de l'avaluació exigeix que l'alumne sigui transparent en demostrar realment què sap, què ha après en el marc d'un període acadèmic. Però sabem que aquesta transparència o sinceritat no sempre es dona. L'espiral de possibilitats de plagi, per exemple, són molt àmplies, més quan avui es disposa de recursos tecnològics que ho faciliten, però aquesta qüestió ja té una llarga tradició en el sistema educatiu i en tot tipus de proves o exàmens. La conseqüència directa d'aquesta possibilitat és l'exigència als docents que prenguin mesures per evitar el frau, de la mateixa manera que s'ha hagut de fer-ho en altres sectors, especialment els afectats pels recursos tecnològics i la comunicació sense fronteres.

Ens podríem preguntar d'entrada si és excessiu parlar d'implicacions morals en el fet de copiar o enganyar en els exàmens o activitats d'avaluació. Es tracta solament d'una estratègia de supervivència per part de l'estudiant? Fàcilment hom podria pensar que fer trampes en un examen no perjudica a ningú i que també posa a prova una habilitat – tal vegada d'aplicació general a la vida – per sortir-ne ben parat d'una situació compromesa. Però aquí ja poden sorgir algunes consideracions respecte a la possibles implicacions morals del frau als exàmens.

L'hàbit adquirit de fer trampes en els exàmens i treballs acadèmics mai no perjudicarà a tercers? Aquesta forma d'actuar realment quedarà sempre limitada a l'àmbit escolar, de qualsevol nivell, i no anirà mai més enllà? Òbviament pot ser així, però també es pot pensar que quan això succeeix després de l'escolaritat obligatòria, quan ens situem ja en el terreny d'una preparació que implica acreditació, sigui o no professional, els límits ja no resten solament en la persona directament implicada. Tal és el cas de les proves que suposen una competició amb altres, com els concursos i oposicions, les mateixes proves de selectivitat, ... En aquests casos sembla clar que hauria de ser solament el criteri de mèrit personal el que determinés els resultats, igual com hauria d'ocórrer en les competicions esportives realitzades de manera neta, legal. Què es pensa de l'esportista que actua mitjançant l'engany, la simulació de faltes, la ingesta de drogues, etc.?

Es podrà dir que la majoria dels exàmens no tenen a veure amb la realitat quotidiana o professional; que arribat el moment de l'actuació professional, per exemple, ja s'aprendrà el que calgui, que una cosa és la vida estudiantil i una altra la vida professional, ... I tot això té una part de veritat, però no és tota la veritat. Les reflexions també poden anar per una altra banda.

Soc dels qui pensen que quan un fa trampes en una activitat de la vida és fàcil que en faci en altres. Per exemple, qui fa trampes en el joc, en l'esport, és fàcil

que actuï d'igual manera en la feina, en els negocis; arrela l'hàbit d'encarar la vida de manera que es vol buscar sempre la part més avantatjosa. Així s'explica, per exemple, que les societats democràtiques no perdonin als seus dirigents que tinguin un historial d'engany. Podríem recordar els casos de ministres, presidents de govern, rectors d'universitat, etc. que han estat descoberts en plagis de les seves tesis doctorals o treballs acadèmics. Hom pot preguntar-se si no es pot ser un bon polític encara que s'hagués plagiat la tesi doctoral o una part d'ella, però aquí sorgeix el principi comentat abans: qui ha enganyat en una situació important com la tesi doctoral no mereix confiança. Qui ho consideri una simple trapelleria, que no fa mal a ningú, més aviat es situa en el context del "tot s'hi val" per tirar endavant, que resulta característic d'algunes societats i països, on l'engany i el suborn formen part de la vida quotidiana.

Es pot pensar que no cal exagerar les coses. Copiar en un examen pot ser un acte d'abast molt limitat, que no tingui cap altra transcendència en el conjunt de la vida de la persona. I així pot ser en efecte. Però caldrà veure si és una acció repetida o no, i com la viu qui la fa. En tot cas, diríem que és un camp objecte de tractament educatiu, com el de dir la veritat, per exemple. I aleshores posem els matisos que es vulgui.

Es poden introduir més àmbits de reflexió al voltant del tema. Per exemple, què passa amb aquell tipus d'examen un tant absurd, que solament busca fer fracassar als alumnes, perquè té una dificultat extrema o bé es tracten qüestions que no han format part del programa de la matèria, o solament fomenten la memorització extrema? No seré jo qui defensi aquest tipus de proves que tristament s'han donat i encara es donen, especialment en l'ensenyament superior i en algunes carreres, on sembla que el prestigi docent s'associa a la quantitat d'alumnes que són suspesos. Posat en un cas concret, potser jo mateix defensaria emprar recursos que superessin l'estupidesa o les males arts pedagògiques d'un determinat professor. Però amb això no s'invalida el principi general abans comentat.

El professional docent té una deontologia a complir, que inclou l'avaluació en termes de coherència pedagògica i en termes de justícia valorativa. En justa correspondència, l'alumne s'ha de comportar d'acord amb els criteris de transparència i respecte a les normes establertes en les avaluacions. Superar dificultats i esmenar errors forma part de la vida normal de totes les persones.

Jaume Sarramona

(www.sarramona.net)